

Prawa autorskie - od czego zacząć?

Dzięki Internetowi mamy łatwy dostęp do różnego rodzaju dóbr kultury. Możemy też łatwo dzielić się z innymi tym, co stworzymy - artykułem, grafiką, zdjęciem. Jednak techniczne możliwości to nie wszystko. By bezpiecznie i legalnie korzystać z zasobów cyfrowej kultury musimy znać chociaż podstawy prawa autorskiego. Na początek proponuję zapoznać się z trzema głównymi zasadami.

1. Zawsze podpisuj autora

W prawie autorskim wyróżniamy autorskie prawa majątkowe i autorskie prawa osobiste. Majątkowe prawa autorskie związane są z możliwością dysponowania utworem i zarabianiu na jego rozpowszechnianiu. Natomiast autorskie prawa osobiste chronią nie interes ekonomiczny autora, ale jego relacje z utworem. Z tytułu autorskich praw osobistych, twórcy przysługują następujące uprawnienia:

- oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępnienia go anonimowo;
- nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

W przeciwieństwie do autorskich praw majątkowych, autorskie prawa osobiste są niezbywalne i nie ulegają przedawnieniu. Oznacza to, że nawet wobec utworów, które przeszły do domeny publicznej (czyli wygasły wobec nich autorskie prawa majątkowe) wciąż obowiązują autorskie prawa osobiste. W praktyce oznacza to, że zawsze powinniśmy wskazać autora utworu, z którego korzystamy. Chyba, że mamy pewność, że ów autor chce pozostać anonimowy lub podpisuje swoje dzieła za pomocą pseudonimu.

2. Poznaj zasoby domeny publicznej

Jak wspomniałam wcześniej, autorskie prawa majątkowe nie trwają wiecznie. Co do zasady, wygasają po 70 latach od daty śmierci twórcy. Jeżeli twórca nie jest znany albo prawa majątkowe przysługują innej osobie, wówczas prawa majątkowe wygasają po 70 latach od daty pierwszej publikacji. W przypadku programów RTV prawa majątkowe wygasają po 50 latach od daty pierwszej emisji. Co się dzieje z takim "starymi" dziełami? Trafiają do domeny publicznej, czyli stają się "dobrem wspólnym". Z dzieł, które stanowią zbiór domeny publicznej może korzystać każdy, w dowolnym celu, również komercyjnym. W przypadku wątpliwości, czy dany utwór jest już w domenie publicznej można skorzystać z internetowego kalkulatora: <https://domena.koed.org.pl/quiz/>. Istnieje bardzo dużo portali, które udostępniają zasoby domeny publicznej. Najczęściej są to portale prowadzone przez instytucje kultury, które w ten sposób udostępniają swoje zasoby. Jednym z nich jest polona.pl - portal, na którym swoje zasoby udostępnia Biblioteka Narodowa. Innym, równie ciekawym przykładem jest europeana.eu - jest to biblioteka cyfrowa, która umożliwia dostęp do zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa kulturalnego i naukowego Europy. W ten projekt zaangażowane są instytucje kulturalne z całej Europy. Wspominając o zasobach domeny publicznej, nie można nie pominąć portalu wolnelektury.pl - umożliwia on legalne pobieranie darmowych książek oraz audiobooków.

3. Dowiedz się, jak działają licencje Creative Commons

Załóżmy, że potrzebujesz zdjęcia, które zilustruje twój artykuł opublikowany na blogu. Musisz znaleźć takie zdjęcie, którego autor wyraził zgodę na jego rozpowszechnianie. Jak to zrobić? Pomogą Ci licencje Creative Commons. Licencje Creative Commons to rodzaj wzorów umów

licencyjnych. Dzięki ich przystępnej treści i charakterystycznym oznaczeniom graficznym, twórca za pomocą tych licencji może łatwo oznaczyć na jakich zasadach udostępni swój utwór np.: zdjęcie. Można wyróżnić następujące rodzaje licencji Creative Commons:

- Uznanie autorstwa 4.0
- Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0
- Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne 4.0
- Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych 3.0
- Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0
- Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska

Wszystkie licencje zostały opisane w sposób szczegółowy na stronie creativecommons.pl. Jak znaleźć zdjęcia opublikowane na licencji Creative Commons z poziomu wyszukiwarki Google? W opcjach wyszukiwania należy wybrać „Narzędzia”. Pojawi się dodatkowe menu, a w nim opcja „Prawa do użytkowania” - to tutaj możemy zdefiniować na jakiej licencji powinno być udostępnione zdjęcie, którego szukamy.

Oczywiście prawo autorskie nie kończy się na tych trzech podstawowych zasadach. Więcej informacji na ten temat można znaleźć na takich portalach jak otwartezasoby.pl, centrumcyfrowe.pl, a przede wszystkim koed.org.pl - jest to strona Koalicji Otwartej Edukacji, która prowadzi szereg działań i kampanii informacyjnych wokół tematu praw autorskich. Zawsze też możemy sięgnąć do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych i u źródeł rozstrzygnąć wszelkie wątpliwości.

